C/2025/760

11.2.2025 г.

Резолюция на Европейския икономически и социален комитет

Принос към работната програма на Европейската комисия за 2025 г.

(C/2025/760)

Докладчици: **Christa SCHWENG**
Cinzia DEL RIO
Ioannis VARDAKASTANIS

Съветници	Jukka AHTELA (на докладчика от I група) Stefan GRAN (на докладчика от II гр.) Piotr SADOWSKI (на докладчика от III гр.)
Правно основание	Член 52, параграф 4 от Правилника за дейността
Приемане на пленарна сесия	4.12.2024 г.
пленарна сесия №	592
Резултат от гласуването („за“/„против“/„въздържал се“)	163/2/9

1. **Въведение**

1.1. В качеството си на институционален глас на организираното гражданско общество в рамките на ЕС ЕИСК изразява становището си относно работната програма на Европейската комисия за 2025 г. В политическите насоки на председателя на Европейската комисия Ursula von der Leyen за 2024—2029 г. се определя пътна карта за издръжлива, устойчива и приобщаваща Европа. Приносът към тази работна програма е организиран спрямо същите седем водещи цели, като се засилва ролята на социалните партньори и на организациите на гражданското общество (ОГО) за формирането на политиките на ЕС. В този принос са използвани някои от препоръките, отправени в приетата през септември 2024 г. резолюция на ЕИСК „Очертаване на демократичния напредък на ЕС: резолюция за следващия законодателен мандат“.

1.2. Като отправна точка от съществено значение е ЕС спешно да предприеме мерки за по-добро изпълнение на Програмата на ООН до 2030 г., нейните цели за устойчиво развитие и Пакта за бъдещето. Това може да се постигне чрез всеобхватна стратегия на ЕС, посветена на насърчаването на мира, както и на икономическия, социалния и екологичния напредък.

1.3. Въпреки факта, че ЕС се намира в преломен момент с войни на прага си, пораждащи предизвикателства климатични и цифрови трансформации, както и ожесточена конкуренция на световните пазари, основните ценности на демокрацията, солидарността, правата на човека, равенството, социалната справедливост, устойчивостта и върховенството на закона трябва да се извеждат на преден план във всяка дискусия за бъдещето на ЕС. Социалните партньори и ОГО играят ключова роля в отстояването и укрепването на тези ценности и допринасят за разработването, прилагането и мониторинга на политиките и инструментите както на национално, така и на европейско равнище.

1.4. ЕИСК играе ключова роля за насърчаването на надеждно гражданско пространство и улесняването на съдържателен граждански диалог. С обширните си експертни познания и дългогодишен опит той служи като жизненоважен мост между институциите на ЕС и различните ОГО, като гарантира, че гласът им се чува в процесите на изготвяне на политики. Уникалната му позиция дава възможност на ЕИСК да насърчава демокрацията на участието и да се застъпва за включването на различни заинтересовани страни в процеса на формиране на политиките на ЕС. Като предоставя платформа за постигане на консенсус и диалог, ЕИСК подкрепя разработването на приобщаващи политики, които отразяват потребностите и стремежите на работодателите, работниците и гражданското общество, като по този начин се повишава легитимността и ефективността на управлението на ЕС. ЕИСК подчертава, че е важно в диалога на ЕС да бъдат включени всички хора, особено тези от групите, чийто глас рядко се чува, като с това се задълбочат гражданската ангажираност и прозрачността в институциите на ЕС.

1.5. 2025 г. ще бъде решаваща за задаването на законодателния тон на следващия мандат на Европейската комисия. ЕИСК призовава за стабилни мерки, с които да се гарантира, че определените политики са социално приобщаващи и екологично устойчиви и водят до просперираща в икономическо отношение ЕС.

2. **Нов план за устойчив просперитет и конкурентоспособност на Европа**

2.1. С оглед на новите геополитически и все по-сложни предизвикателства, ЕИСК призовава институциите на ЕС да действат решително, за да гарантират дългосрочна устойчива конкурентоспособност, просперитет за всички и лидерство на ЕС на световната сцена. Поради това е наложително да се подобрят всички политики, които допринасят за повишаване на производителността и конкурентоспособността на ЕС, като жизненоважните икономически инвестиции се приведат в съответствие с общите социални и екологични цели и същевременно се насърчават социалната пазарна икономика и благосъстоянието на бъдещите поколения.

2.2. Новите видове инвестиции и реформи и ускоряването на иновациите ще бъдат от основно значение за повишаването на конкурентоспособността и насърчаването на възходящата конвергенция в цяла Европа. Важно е също така да се гарантира, че целите за социално приобщаване и опазване на околната среда ще бъдат взети предвид и съгласувани с целта за повишаване на конкурентоспособността на ЕС.

2.3. ЕС спешно се нуждае от силен зелен и социален пакт, основан на икономика на благосъстоянието и нова концепция за просперитет за хората и планетата, която да гарантира справедлив преход и подход, основан на правата на човека. За да не се допусне тази инициатива да наложи голяма тежест върху предприятията, трябва да се осигури правилно и ефективно прилагане чрез изготвяне на реалистични планове за действие на национално равнище и чрез подкрепа за предприятията, по-конкретно МСП, с цел запазване на конкурентоспособността и осигуряване на пълна и качествена заетост. За да изпълним целите на ЕС в областта на околната среда, се нуждаем от инвестиции, научни изследвания и иновации, технологии, подходящи умения, европейска индустриална политика, която е в състояние да мобилизира публични и частни средства и е основана на защитата на социалните стандарти и качествените работни места.

2.4. За да постигне това, Европа трябва да стане по-конкурентоспособна, както показва докладът на Draghi, като същевременно европейският социален модел и политиката на сближаване се подкрепят на всички равнища. Съгласно този доклад съществуват три области за възстановяване на растежа: преодоляване на изоставането в областта на иновациите спрямо САЩ и Китай, особено при авангардните технологии, съвместен план за декарбонизация и конкурентоспособност, както и повишаване на сигурността и намаляване на зависимостите. Тези три области изискват мащабни инвестиции за трансформиране на икономиката, поради което е необходим капацитет за финансови инвестиции на ЕС.

2.5. Съществуващите правила на единния пазар трябва да бъдат укрепени, за да се създаде нова и по-справедлива динамика за трансграничната мобилност на хора, стоки, услуги, капитали и данни, както се посочва в доклада на Letta.

2.6. ЕИСК признава, че е важно да се намалят административната тежест и разходите за спазване на изискванията, но подчертава, че това трябва да се извърши по прозрачен и приобщаващ начин, без да се навреди на основните законодателни цели и при запазване на настоящите високи стандарти, не на последно място по отношение на общественото благосъстояние и опазването на околната среда. Като основа трябва да има ясни критерии и ефективна оценка на изпълнението на национално равнище. Комисията следва да предостави ясна и прозрачна информация за планираните инициативи за по-добро регулиране и да гарантира социалния диалог и пълноценното участие на гражданското общество в процеса.

2.7. Принципът „Мисли първо за малките!“ следва да се превърне в реалност за МСП чрез осигуряване на стабилна законодателна рамка, рационализиране и намаляване на административните процеси, осигуряване на еднакви условия на конкуренция на единния пазар и предоставяне на достъп на МСП до енергия от възобновяеми източници на достъпни цени;

2.8. Инвестициите в иновации и производство, извършени на базата на отворена стратегическа автономност — въз основа на промишлеността с нулеви нетни емисии, кръговата икономика, суровините от критично значение, Акта за интегралните схеми и отбранителните и стратегическите технологии — са наложителни и следва да бъдат приведени в съответствие с общите социални и екологични цели.

2.9. Една стабилна промишлена стратегия за Европа следва да допълни целта за намаляване на емисиите на CO2 с 90 % до 2040 г. и да поддържа и създава висококачествени работни места в Европа. Поради това неотложно е необходим всеобхватен план за действие, като например предстоящия *Пакт за чиста промишленост*, в рамките на Европейския зелен пакт, като стратегически приоритет за повишаване и гарантиране на устойчивата конкурентоспособност на ЕС. Следва да се набележат и да се популяризират по подходящ начин целенасочени съпътстващи мерки на екологичния преход, насочени към подпомагане на най-засегнатите сектори и региони, предприятия и работници, за да се улесни предвижданото и управлението на промените в един справедлив и равнопоставен процес.

2.10. ЕИСК призовава за технологична промяна, която е от полза за всички и гарантира, че цифровизацията намалява, а не задълбочава неравенствата, например чрез инвестиции в надеждни публични цифрови инфраструктури, които са от съществено значение за обществените услуги. В този контекст ЕИСК изисква от Европейската комисия да оцени степента на подобрение на цифровизацията в цялата публична администрация чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост в националните планове за възстановяване и устойчивост (НПВУ), чийто срок на действие ще изтече през 2026 г.

2.11. Цифровизацията, в т.ч. ИИ, радикално трансформира сферата на труда, като създава огромен потенциал за повишаване на производителността във всички отрасли на икономиката. В началото на 2025 г. ЕИСК ще изготви специално становище, заедно със становището по искане на полското председателство, относно въздействието на ИИ върху здравословните и безопасни условия на труд. Въздействието на алгоритмичното управление върху условията на труд и организацията на труда следва да се оцени допълнително, като същевременно се гарантира принципът на „човешки контрол“.

2.12. Необходима е революция в уменията и действия на европейско равнище, тъй като ЕС далеч не е постигнал целта за участие в обучение на 60 % от възрастните, определена в плана за действие на Европейския стълб на социалните права (ЕССП). ЕИСК призовава за надеждни актуални данни за наблюдение на този процент на участие. ЕИСК решително подкрепя предложения стратегически план за образование в областта на науките, технологиите, инженерството и математиката (НТИМ) с ефективна пътна карта. Социалните партньори и ОГО следва да участват в тези процеси.

2.13. ЕИСК с интерес отбелязва предложената инициатива относно дистанционната работа и правото на откъсване от работната среда и настоява ЕК да я включи в работната програма за 2025 г.

2.14. Инфраструктурните комплекси за ИИ следва да отдадат приоритет на сътрудничеството с МСП и местните иновационни центрове, като гарантират, че ползите от ИИ са широко достъпни. ЕИСК препоръчва инфраструктурните комплекси за ИИ да функционират съгласно строги етични стандарти, за да се гарантират прозрачност, отчетност и защитата на основните права. ЕИСК настоява да бъде включен от самото начало.

2.15. По-силната, трансформираща се и конкурентоспособна промишлена база изисква мащабни инвестиции, които следва да бъдат финансирани, регулирани и изпълнявани по начин, който съхранява интегритета на единния пазар и преодолява различията в растежа, производителността и иновациите между ЕС и международните партньори и основни конкуренти. Необходимо е значително по размер публично финансиране за стимулиране на частните инвестиции в областите, в които все още няма стопанска реализация за въглеродно неутрални решения, и в стратегическите сектори, в които производството иначе би се осъществявало в конкуриращи се от геоикономическа гледна точка световни региони, в които би могло да се злоупотребява със зависимостите.

2.16. Поради това ЕИСК подкрепя създаването в следващата многогодишна финансова рамка на нов Европейски фонд за конкурентоспособност за нов и увеличен бюджет. Той следва да включва по-мащабни публични инвестиции и действия за мобилизиране на инвестициите в стратегически технологии и частните инвестиции в общите цели, също и чрез ЕИБ.

2.17. Това е ключова цел, за да се премине към общи проекти с европейско финансиране в стратегическите сектори с ясна добавена стойност за ЕС. По важните проекти от общоевропейски интерес (ВПОИ), подкрепяни от Европейския фонд за конкурентоспособност, следва да се подпомагат ключови партньорства.

2.18. ЕИСК приветства преразглеждането на правилата за държавна помощ във връзка с жилищното настаняване. Необходимо е да се проведе по-широка дискусия във връзка с правилата за държавна помощ, конкуренцията и индустриалната политика съгласно политическото и икономическото развитие, с акцент върху стратегическите цели на екологичния и цифровия преход.

2.19. За да се намали зависимостта на Европа от чуждестранни енергийни източници и да се насърчи нейната стратегическа автономност, регулаторната рамка на ЕС следва да създава условия за екологосъобразно, достъпно и надеждно снабдяване с енергия на достъпни цени, както се заявява в енергийния съюз. ЕИСК подчертава, че енергоснабдяването се класифицира като услуга от общ интерес.

2.20. ЕС следва да предприеме спешни действия за създаване на пълноценен Европейски здравен съюз и да инвестира значителни средства в съвместни проекти за научни изследвания в областта на медицината, както беше направено в отговор на COVID-19; настоятелно призовава ЕС да въведе план за действие относно редките заболявания и да признае, че гражданите имат право на качествено и достъпно здравеопазване на приемливи цени, което да бъде заложено в Европейска гаранция за здравето. Този ангажимент е от съществено значение за опазване на общественото здраве като стълб на качеството на живот и устойчивостта в рамките на ЕС.

2.21. ЕИСК призовава за създаване на Европейска гаранция за полагане на грижи, с която да се гарантира достъп до финансово достъпни и висококачествени грижи, като същевременно се подкрепят лицата, полагащи грижи. Наложително е да се привлекат нови работници в сектора на здравеопазването с добри условия на труд и да се инвестира в образована, квалифицирана, балансирана по отношение на пола и мотивирана работна сила, която се ползва с високо обществено признание и получава подходящо възнаграждение.

2.22. ЕИСК подчертава необходимостта от укрепване на рамката за киберсигурност в сектора на здравеопазването и изтъква все по-голямото използване на цифрови технологии в медицинските грижи. Европейският план за действие в областта на киберсигурността следва да бъде насочен към три основни области: подобрена инфраструктура за киберсигурност в болниците и доставчиците на здравни услуги; подкрепа за по-малките доставчици на здравни услуги; и публично-частни партньорства за киберустойчивост.

2.23. Освен това чрез акцентиране върху ИИ в здравеопазването следва да се повиши киберсигурността, да се рационализира диагностиката и да се постигне съгласуваност с Европейския план за действие в областта на киберсигурността за един по-безопасен и по-приобщаващ цифров преход, като същевременно се поддържат ориентирани към човека грижи.

3. **Нова ера за европейската отбрана и сигурност**

3.1. Сигурна Европа е тази, в която се зачита също и социалната и икономическата справедливост. ЕИСК се застъпва за насърчаване на мира, сигурността и отбраната, глобалната справедливост и глобалния напредък чрез активно участие в борбата за мир; подкрепа за многостранната система; гарантиране на лоялна конкуренция; борба с бедността; насърчаване на социалния и гражданския диалог; насърчаване на демокрацията, правата на човека и хуманна система за управление на миграцията.

3.2. ЕС следва да предостави възможности на гражданите си и да им осигури сигурност в няколко области, като ги защитава от: външни врагове; рискове за здравето и бъдещи пандемии; хибридни заплахи, както и неправилна употреба или злоупотреба с модерни цифрови технологии; риска от бедност, изключване и дискриминация, като същевременно се гарантират икономически възможности и възможности за работа за всички; риска от извънредни ситуации в областта на климата и биологичното разнообразие; и накрая, от заплахите за демокрацията на участието, с активното участие на гражданите в гражданския, политическия и демократичния живот.

3.3. Акцентът върху отбранителната промишленост и STEP (платформите за стратегически технологии за Европа) не следва да бъде в ущърб на публичните разходи в други промишлени сектори и основни услуги като системите на здравеопазване, образование и правосъдие и да оказва влияние върху тяхната устойчивост, качество и капацитет за приобщаване. Финансирането на ориентирани към войната промишлени сектори несъмнено ще бъде тема за разгорещен публичен дебат. Инвестициите в сигурността и отбраната са неефективни, ако обществото е разделено. Основната цел на европейската политика в областта на отбраната следва да бъде координиране на разходите и инфраструктурата, определяне на технологичните нужди и преодоляване на фрагментацията между държавите членки.

3.4. Общата отбранителна политика на ЕС също така изисква истинска, пълноценна обща външна политика, която излиза извън рамките на настоящото засилено сътрудничество (т.е. общата външна политика и политика на сигурност). За тази цел на ЕС следва да бъдат предоставени подходящи материални и нематериални средства, включително собствени ресурси.

3.5. ЕИСК се застъпва за укрепване на общата политика за сигурност и отбрана на ЕС и изграждане на истински Европейски съюз за отбрана, включително подобряване на общите стратегически и критични технологии и отбранителните способности на ЕС, както и засилено сътрудничество с единомислещи партньори.

3.6. ЕИСК призовава в рамките на *Пакта за миграцията и убежището* да се гарантира, че ЕС постига правилния баланс между ефективно и реалистично управление на миграцията, което е хуманно и устойчиво, като насърчава законните начини за влизане в ЕС и същевременно гарантира сигурност и контрол на външните си граници, основан на правата подход към убежището и включване на мигрантите и бежанците в пазара на труда. ЕС следва да изтъкне възможностите във връзка с миграцията, както и необходимостта от ефективни политики за интеграция и работа за законните пътища и насърчаването им. Поради това ЕИСК подкрепя партньорствата на Европейската комисия със сигурни държави. Необходимо е по всяко време да се гарантира абсолютното зачитане на правата на човека и солидарността между държавите членки. Миграцията не бива да се разглежда само от гледна точка на сигурността.

3.7. ЕИСК подчертава решаващата роля на организациите на гражданското общество, социалните партньори и доброволците като активни граждани в насърчаването на социалната справедливост и устойчивостта в рамката за сигурност на ЕС. Тези участници допринасят значително за социалното сближаване чрез намаляване на поляризацията, насърчаване на равенството и укрепване на демократичните ценности. Тяхната работа изгражда социална устойчивост срещу предизвикателства като изменението на климата, икономическата нестабилност и социалното разделение. ЕС трябва активно да подкрепя и да ангажира тези организации като основни партньори в поддържането на сигурна, справедлива и приобщаваща Европа.

4. **Подкрепа за хората, укрепване на нашите общества и на социалния ни модел**

4.1. Европейският стълб на социалните права беше напълно признат за един от крайъгълните камъни на ЕС, тъй като добре функциониращите социални държави и приобщаващите социални инвестиции са жизненоважни за създаването на социално и икономически устойчиво общество.

4.2. ЕИСК отбелязва, че Европейският стълб на социалните права (ЕССП) следва да продължи да бъде „компасът“ за насочване на работата по подобряване на социалното сближаване и условията на труд. ЕИСК приветства предложението за представяне на *новия план за действие относно прилагането на Европейския стълб на социалните права* и на целите за 2030 г. в областта на заетостта, образованието, уменията и бедността. Необходим е плуралистичен подход с цел:

а) изпълнение, прилагане и наблюдение на съществуващите инициативи в областта на заетостта и социалната сфера, както и финансова подкрепа (от фондовете на ЕС), предназначена да подпомогне политики и програми, които пряко допринасят за реализирането на целите на ЕССП;

б) преодоляване на предизвикателствата в областта на заетостта и социалната сфера, пред които е изправена Европа, със законодателни и/или незаконодателни мерки;

в) признаване и укрепване на връзката между ЕССП и процеса на европейския семестър като основен компонент на рамката на ЕС за социално-икономическо управление. Новата рамка за социална конвергенция е инструмент за проследяване на напредъка и гарантиране, че социалните политики се финансират и прилагат по подходящ начин.

Социалните партньори и ОГО следва да участват пълноценно в целия цикъл на семестъра.

4.3. Социалният диалог на всички равнища може да играе ключова роля за повишаване на растежа, производителността, заетостта и конкурентоспособността на европейските дружества на световните пазари. От ключово значение е да се насърчава и да се укрепи колективното договаряне, заедно с правото на работниците на информиране и консултиране и по-активно участие в съответствие с националните закони и практики. Такива инструменти са необходими, за да се управлява въздействието върху работното място на новите технологии, цифровизацията и изкуствения интелект, като се подобрят условията на труд и правата на работниците. В докладите на Letta и Draghi се подчертава необходимостта от засилване на социалния диалог като ключов компонент за гарантиране на устойчивата конкурентоспособност и добре функциониращия вътрешен пазар на ЕС. ЕИСК подкрепя инициативата за създаване на *нов Пакт за европейския социален диалог* в началото на 2025 г. и също така призовава Европейската комисия да насърчава резултатите от европейския социален диалог и ефективното изпълнение на автономни споразумения, като подкрепя прилагането на социалния диалог на национално равнище; и подчертава, че рамката за социална конвергенция на европейския семестър е ценен инструмент в това отношение.

4.4. От първостепенно значение са консултациите с работниците в подкрепа на трансформативното измерение на стратегията на ЕС за сигурност и устойчивост, като същевременно се предвиди и въздействието на революционни технологии като изкуствения интелект.

4.5. ЕИСК подкрепя *пътната карта* на Комисията *за качествени работни места*, насочена към изпълнението и наблюдението на всички съществуващи инициативи в социалната сфера, за да се гарантират добри условия на труд, обучение и справедлив преход от едно работно място към друго за работниците (по-специално чрез увеличаване на обхвата на колективното договаряне) и за самостоятелно заетите лица. За това са необходими конкретни инициативи и инвестиции. Важно е да се насърчава социално приобщаващ и справедлив пазар на труда с целенасочени действия, насочени към жените, младите хора и хората с увреждания.

4.6. ЕИСК призовава за действия във връзка с целите за устойчиво развитие (ЦУР) и подчертава, че една всеобхватна, първа по рода си *стратегия на ЕС за борба с бедността*, насочена както към непосредствените нужди, така и към дълбоко вкоренените причини трябва да включва координирани усилия във всички държави членки за намаляване на бедността. Тази стратегия следва да бъде тясно съгласувана с Европейския стълб на социалните права (ЕССП) и да включва координирани усилия във всички държави членки, както и най-добри практики, за да се гарантира устойчиво и измеримо намаляване

на бедността. ЕИСК подчертава значението на един цялостен подход, с който се укрепват мрежите за социална сигурност и се насърчава приобщаващият икономически растеж, без никой да бъде пренебрегнат. ЕИСК призовава за развитието на силна социална икономика чрез изпълнение на препоръката на Съвета във връзка със социалната икономика за укрепване на социално отговорните бизнес практики и обществената полза.

4.7. ЕИСК подкрепя назначаването на член на Европейската комисия, отговарящ за жилищното настаняване, както и европейския план за жилища на достъпни цени. Последният е ключова инициатива за осигуряване на финансово достъпни, достойни и устойчиви жилища за всички граждани на ЕС. В рамките на следващата многогодишна финансова рамка (МФР) следва да бъде мобилизирано стабилно финансиране, със специален акцент върху уязвимите групи като възрастните хора, хората с увреждания и семействата с ниски доходи. ЕИСК се застъпва за инвестиционна платформа на ЕС за улесняване на националните, регионалните и местните партньорства с цел премахване на изключването от жилищно настаняване и гарантиране, че жилищните политики са приобщаващи и справедливи.

4.8. Ангажирането на младите хора е от решаващо значение за бъдещето на Европа. ЕИСК приветства факта, че всички членове на Комисията ще организират първите си годишни *диалози по политиките с младежта в рамките на първите 100 дни* от мандата. Трябва да се осигурят пространства за структурираното участие на младите хора и да се наблегне на начина, по който тяхната иновативност, ангажираност и отдаденост могат да определят бъдещето на ЕС, при пълно зачитане на социалния диалог и прерогативите на социалните партньори. Комитетът призовава ЕК да предприеме конкретни стъпки за усъвършенстване на гаранцията за младежта и инициативата ALMA, както и за оценка на Европейската гаранция за децата.

4.9. ЕИСК се застъпва за предприемането на спешни стъпки за създаване на „Съюз на равенство“ за всички хора въз основа на принципите на справедливостта между поколенията и призовава ЕК да създаде специална генерална дирекция за равенството. Това трябва да включва непосредствени средства за справяне със системната дискриминация, насърчаване на равните възможности и гарантиране на права за всички, независимо от техния произход или идентичност. Ще бъде необходимо съществуващите правни рамки за борба с дискриминацията да бъдат укрепени и да се гарантира цялостно изпълнение и прилагане. Това трябва да бъде основата за оценката на предходните стратегии и за разработването на *новата стратегия за равенство между половете за периода след 2025 г., пътната карта за правата на жените, новата стратегия за борба с расизма за периода след 2025 г., актуализираната стратегия за равенство на ЛГБТИК, европейската стратегия за възрастните хора* и частта за периода след 2025 г. на европейската стратегия за правата на хората с увреждания. Маргинализираните общности и групите, чийто глас рядко се чува, трябва да бъдат в основата на формирането на един по-приобщаващ ЕС. ЕИСК призовава за постигане на съгласие по Директивата на ЕС за хоризонтална недискриминация, която е блокирана в Съвета повече от 16 години.

4.10. ЕИСК препоръчва насърчаване на европейския модел на социална пазарна икономика чрез: подкрепа за предприемачеството и иновациите; гарантиране на качествени работни места, включително в нови форми на работа, и подобряване на условията на труд; инвестиране в качествено образование, обучение и умения; гарантиране на правото на обучение и учене през целия живот, включително преквалификация и повишаване на квалификацията; висококачествени професионални квалификации; насърчаване на сътрудничеството между институциите за образование и обучение; и осигуряване на ефективен достъп до качествено обучение за всички. Освен това следва да се отдаде приоритет на приобщаването в образованието, с мерки за подобряване на равния достъп, особено в рамките на европейското пространство за образование. Засилването на мобилността по програма „Еразъм+“ във всички нива на образование може да насърчи споделена европейска идентичност и ценности сред младите хора.

5. **Поддържане на нашето качество на живот: продоволствена сигурност, вода и природа**

5.1. Изменението на климата представлява сериозна заплаха за социалното и икономическото развитие, поради което изисква всеобхватна дългосрочна стратегия и координирани действия на всички равнища.

5.2. Комисията следва да предприеме стъпки за постигане на напредък по стратегията за финансирането за устойчиво развитие с цел пренасочване на потоците от инвестиции към устойчиви дейности. В този контекст следва да се обмисли социална таксономия за устойчиви инвестиции.

5.3. ЕИСК призовава за ЕС, който осигурява защита срещу настоящи и бъдещи рискове, свързани с изменението на климата, замърсяването и загубата на биологично разнообразие. ЕС трябва да предприеме стъпки за постигане на 90 % намаление на емисиите до 2040 г., да изгради издръжливост спрямо изменението на климата и да възстанови природата и биологичното разнообразие, за да може да се гарантира, че задоволяването на основните нужди (храна, вода, енергия, обществено здраве и т.н.) в ЕС и в световен мащаб не е изложено на риск.

5.4. Синият пакт на ЕС също е една от ключовите приоритетни области. Предвид съществеността на водата и настоящите и бъдещите предизвикателства, пред които са изправени светът и нашият континент, водата следва да се разглежда като приоритет и да бъде приет Син пакт на ЕС като самостоятелна стратегическа политика, тъй като политиката за водата не може да се ограничава само до политиката в областта на климата. Европа може да превърне предизвикателствата, свързани с водата, в нови възможности за технологично развитие, обществен напредък, нови работни места, умения и растеж на предприятията, като същевременно зачита околната среда и опазва водните ресурси в полза на всички.

5.5. ЕИСК препоръчва да се предприемат стъпки за съживяване на селскостопанския сектор на ЕС и насърчаване на развитието на селските райони чрез повишаване на привлекателността му за млади хора, жени, семейни, малки и средни земеделски стопани и предприятия, като по този начин да се избегне масовото напускане на селските райони. Тези земеделски стопани следва да бъдат подкрепени от подходящо финансирана обща селскостопанска политика за периода след 2027 г., която ще защити европейското производство на храни и ще гарантира устойчивостта му. Земеделието и жизнените селски общности ще бъдат устойчиви само когато икономическите, социалните и екологичните потребности се удовлетворяват по балансиран начин. Това следва да бъде отразено във *визията за селското стопанство и храните*, която трябва да включва икономически, социални и екологични цели за създаване на издръжлив и устойчив селскостопански ландшафт. Тя следва да включва мерки за стимулиране на иновациите в устойчиви и издръжливи по отношение на водните ресурси селскостопански практики и да подкрепя местните продоволствени системи, които са от съществено значение за продоволствената сигурност и благосъстоянието на селските общности.

6. **Защита на нашата демокрация, отстояване на нашите ценности**

6.1. Неуморните усилия на гражданското общество за насърчаване на ангажираността на гражданите и активното гражданство, засилване на социалния диалог, поощряване на гражданския диалог, застъпничество за правата на човека и насърчаване на демократичните практики са безценни активи, които допринасят за силата, издръжливостта и легитимността на ЕС.

6.2. ЕИСК призовава институциите на ЕС да признаят стойността на гражданското общество като ключов участник в разработването и осъществяването на политиките на ЕС за устойчив растеж, защитата на демокрацията и социалната справедливост, включително справедливите преходи в полза както на гражданите и работниците, така и на предприятията. Чрез взаимодействието си с публичните власти на всички равнища и способността си да пренася темата от политическата сцена директно в общността то помага за подкрепа на най-уязвимите и на тези, които по-трудно могат да се адаптират към промените. Освен това ЕИСК счита, че доброволчеството трябва да бъде признато и отличено като основен израз на активното гражданство. Необходимо е да се предприемат стъпки за оценяване и подкрепа на доброволчеството като форма на гражданско действие, което засилва гражданското участие и демокрацията на участието.

6.3. ЕИСК призовава ЕС да предприеме действия при евентуално бъдещо преразглеждане на Договорите да се гарантира зачитане на принципите на правовата държава, основните права и многообразието, като се обмислят промени в механизмите за вземане на решения. Защитата на демокрацията от вътрешни и външни заплахи следва да бъде постигната чрез изграждане на благоприятстващо пространство за гражданското общество в границите на ЕС и извън него и чрез изменение на пакета от мерки за защита на демокрацията, за да се отстранят пропуските, които подкопават демократичните институции, като се гарантира, че всички държави членки се придържат към общите европейски ценности и принципи.

6.4. ЕИСК приветства факта, че в своя годишен доклад относно върховенството на закона Комисията ще започне да разработва глава, насочена към измерението на единния пазар.

6.5. ЕИСК приветства създаването на нов европейски щит за демокрацията, който следва да защитава от външна намеса и дезинформация и да поддържа интегритета на демократичните процеси в целия ЕС. В началото на изпълнението на Плана за действие за европейската демокрация следва да се защитават гражданските права, да се противодейства на дискриминацията и да се насърчава приобщаването, като се укрепи ролята на гражданското общество в изграждането на устойчиви и справедливи общества.

6.6. ЕИСК призовава за структурна подкрепа за независими и надеждни ОГО на европейско и национално равнище, като се признае тяхната роля, наред с филантропията и заедно със социалните партньори, във връзка с насърчаването на издръжливите общества и демокрацията чрез граждански и социален диалог. За да се създаде наистина благоприятна среда, ЕС трябва да отдаде приоритет на тези диалози и да създаде Директива относно устава на европейските презгранични сдружения. ЕИСК се застъпва за активното участие на ОГО и социалните партньори в разработването, прилагането, мониторинга и оценката на политиките, за да се повиши демократичната, социалната и икономическата жизнеспособност на ЕС. За ефективното прилагане на член 11 от ДЕС диалогът с представителните организации трябва да бъде открит, прозрачен и редовен. ЕИСК настоятелно призовава за основани на ценности критерии за програми на ЕС за финансиране като „Еразъм+“, „Хоризонт Европа“ и фондовете за сближаване, за да се гарантира, че подпомаганите проекти са в съответствие с демократичните принципи.

6.7. Като отбелязва ангажимента на Европейската комисия да *засили ангажимента си по отношение на организациите на гражданското общество*, ЕИСК призовава институциите на ЕС да поемат водеща роля и да разработят стратегия за гражданското общество с ясен план за действие. Освен това ЕИСК призовава за годишно информационно табло за гражданския диалог или гражданското пространство, където да се прави преглед дали приносът на ОГО по време на консултациите е бил взет предвид. Този набор от показатели може да се използва за изготвяне на всеки две години на доклад относно гражданския диалог, в който се прави оценка на гражданския диалог и ефективността на ОГО. ЕИСК възнамерява да работи в тясно сътрудничество с Европейската комисия и с други ключови заинтересовани страни по създаването, управлението и редовното функциониране на платформа на гражданското общество, както беше обявено в писмото за определяне на ресора на кандидата за член на Комисията McGrath.

6.8. ЕИСК изразява дълбока загриженост във връзка с процесите в някои държави членки, които доведоха до свиване на пространството за ОГО. Тези организации играят ключова роля за защита на основните права и свободи и за противодействие на надигащата се вълна от популизъм. ЕС трябва да продължи да противодейства на тези тенденции чрез процедурите по член 7 и чрез замразяване на европейските средства, предназначени за държави членки, които не зачитат принципите на правовата държава, независимостта на съдебната система или основните права, като свободата на сдружаване или правото на изразяване, или които ограничават свободата на печата и медиите, с цел да манипулират обществения дебат.

7. **Европа в света: възползване от нашата мощ и нашите партньорства**

7.1. За да се постигне по-голяма политическа интеграция и да се насърчи световният мир, от съществено значение е засилената защита на стратегическата автономност на нашата икономика от изтичане на технологии, както и обща, истинска и пълноценна външна политика. За тази цел ЕС следва да говори с един глас в многостранните институции и да играе водеща роля в тяхното реформиране, като използва международната роля на еврото като стратегически актив. ЕИСК препоръчва въвеждането на гласуване с квалифицирано мнозинство във външната политика на ЕС.

7.2. ЕИСК се застъпва за насърчаване на отворена, основана на правила европейска търговска политика, която допълва и подкрепя други ключови политики на ЕС в областта на основните права и принципите на правовата държава, както и в областта на климата, цифровите технологии, иновациите, социалната и промишлената политика. Търговските споразумения следва да повишават издръжливостта чрез диверсификация на вноса, създаване на пазарни възможности за европейските дружества, подобряване на сигурността и намаляване на геополитическите рискове, като същевременно насърчават прилагането на социални и екологични стандарти и осигуряват еднакви условия за лоялна конкуренция в световен мащаб. Допълнителният достъп, който те предлагат до суровини от критично значение и други ресурси, включително енергия, може да спомогне за осигуряването на издръжливи, устойчиви и отговорни вериги на доставките в ЕС.

7.3. ЕИСК се застъпва за стратегически подход към разширяването на ЕС с ясен акцент върху запазването на мира и стабилността в Европа и насърчаването на общ просперитет. Специалният комисар по въпросите на разширяването трябва да работи за гарантиране, че европейският проект продължава да се развива в посока на мира, просперитета и демокрацията, и за да се създаде дългосрочна стабилност на нашия континент, както и с приемането на нови членове в семейството на ЕС от Западните Балкани и съседни на Русия държави като Украйна, Молдова и Грузия. Процесите на вземане на решения в ЕС може да не са подходящи за Съюз от 30—35 държави. Подготовката и — ако е необходимо — адаптирането на институциите, като същевременно внимателно се следи напредъкът на страните кандидатки по отношение на основополагащите ценности на ЕС и достиженията на правото на Съюза, ще бъде важна задача за новата Европейска комисия. Като работи в тясно сътрудничество с Европейския парламент, Европейската комисия трябва да гарантира, че всяко бъдещо разширяване е от полза както за гражданите на ЕС, така и за гражданите на страните кандидатки, и че високите стандарти на ЕС за устойчивост ще бъдат запазени.

7.4. Този процес следва да засили участието на организираното гражданско общество, със специална роля на социалните партньори, и всички политически партии следва да се ангажират да защитават правото си на сдружаване, правото на изразяване и свободата на печата и медиите, както и да се борят срещу всеки монопол върху информацията или манипулиране на обществения дебат. ЕИСК вече предприе важна стъпка към разширяването, като предостави възможност на представители на ОГО от страните кандидатки да участват ad hoc в някои заседания на ЕИСК, и насърчава другите институции на ЕС да последват примера му.

7.5. ЕИСК призовава ЕС да обмисли възможността за въвеждане на гласуване с квалифицирано мнозинство в процеса на присъединяване към ЕС поне за всички междинни етапи, а решенията да бъдат открити, прозрачни и достъпни за широката общественост. Следва да се приемат по-строги мерки за прилагане на основните права.

7.6. ЕИСК подкрепя разработването на нов пакт за Средиземноморието за насърчаване на стабилността, икономическото и социалното развитие, както и устойчивия растеж в региона. С този пакт следва да се отдаде приоритет на регионалното сътрудничество в области като енергията от възобновяеми източници, морската сигурност и приобщаващите икономически възможности и възможности за работа, като се гарантира, че средиземноморските държави са активни партньори в преодоляването на общите предизвикателства.

7.7. ЕИСК се застъпва за всеобхватна стратегия на ЕС за Близкия изток, насочена към мира, сигурността и социално-икономическите предизвикателства в региона, чрез целенасочено сътрудничество. Тази стратегия следва преди всичко да се съсредоточи върху непосредственото и мирно решаване на конфликти, насърчаването на демократичното управление, увеличаването на търговските партньорства и стимулирането на устойчивото развитие, като същевременно се гарантира зачитането на правата на човека на всички нации и се постигнат мирна стабилност и просперитет в региона.

7.8. ЕИСК счита, че срещата на върха между ЕС и Африканския съюз през 2025 г. е решаваща възможност за задълбочаване на връзките между ЕС и Африка, с акцент върху общото икономическо развитие, цифровата трансформация и издръжливостта спрямо изменението на климата. ЕИСК подчертава значението на равноправните партньорства, насочени към преодоляване на общите предизвикателства, като например младежката безработица и устойчивото селско стопанство, като се насърчава дългосрочен просперитет за двата континента.

7.9. ЕИСК призовава Европейската комисия да задейства подготовката за тясно сътрудничество с ООН и нейната Международна година на доброволците за устойчиво развитие 2026 г. Комитетът настоятелно призовава Комисията да работи с държавите — членки на ООН, гражданското общество и частния сектор, за да се гарантира, че честването през 2026 г. ще повиши осведомеността относно стойността на доброволчеството и че то ще бъде включено в европейските и националните политики за развитие.

8. **Да изпълняваме целите заедно и да подготвим нашия Съюз за бъдещето**

8.1. Комисията следва да представи без забавяне до средата на 2025 г. предложението за многогодишната финансова рамка за периода след 2027 г., за да предостави на ЕС необходимите финансови средства за изпълнение на неговите политически приоритети.

8.2. Необходими са нови собствени ресурси, за да се гарантира солиден и устойчив бюджет на ЕС; и ЕС следва постепенно да увеличи съотношението между собствените си ресурси спрямо приходите на база БНД на държавите членки.

8.3. Подготовката за разширяване и реформи налага да се адаптира **бюджетът на ЕС** и собствените му ресурси, за да се приложат европейските политики за инвестиции. ЕИСК се застъпва за изграждане на ефективен, интегриран съюз на капиталовите пазари (СКП) и пълноценен банков съюз, включващ всички държави членки, за по-нататъшно хармонизиране и премахване на трансграничните пречки, като същевременно се гарантира стабилно регулиране и надзор, с оглед запазване на финансовата стабилност и устойчивостта на европейския социален модел, защита на потребителите, инвеститорите и спестителите и постигане на стабилен единен пазар.

8.4. ЕИСК предлага да бъде създаден инвестиционен фонд на ЕС като част от следващата многогодишна финансова рамка (МФР). Той следва да има за цел осигуряването на финансови ресурси за инвестиционни проекти, които са от стратегически европейски интерес и се администрират пряко на равнището на ЕС, по-специално в области от трансгранично значение.

8.5. ЕИСК предлага набор от критерии, които да ръководят приоритизирането и избора на инвестиции в рамките на бъдещия инвестиционен капацитет на ЕС. Този фонд би трябвало да се финансира от комбинация от ресурси, включително вноски на държавите членки, нови собствени ресурси и съвместно емитиране на дългови инструменти на ЕС. При финансираните от ЕС инвестиции и държавната помощ следва да се определят условия за зачитане на принципите на правовата държава, основните права и социалния диалог.

8.6. Фискалната децентрализация и автономност са от основно значение за насърчаване на конкурентоспособността. Трябва да извлечем най-доброто от Механизма за възстановяване и устойчивост (МВУ) и фондовете за сближаване, с ориентиран към резултатите подход. ЕК следва да ускори оценката и мониторинга на прилагането на МВУ, чийто срок на действие ще изтече през 2026 г., с активното участие на социалните партньори и ОГО, и да увеличи техническата подкрепа, за да се гарантира пълното усвояване на средствата, като се увеличи максимално тяхното въздействие върху устойчивия растеж. Европейският семестър може да послужи като рамка за насочване на финансирането от ЕС и също така може да укрепи легитимността и ефективността на стратегиите на ЕС за растеж.

8.7. Въздействието на новите правила за икономическо управление относно новия цикъл на европейския семестър за 2025 г. няма да увеличи достатъчно фискалното пространство за инвестиции, за да се запълни недостигът на инвестиции на равнището на отделна държава членка, включително за постигане на целите на плана за действие на ЕССП. Укрепването на връзката между стълба и процеса на европейския семестър ще бъде от решаващо значение, за да се проследи напредъкът и да се гарантира, че социалните политики се финансират и прилагат по подходящ начин. ЕИСК призовава за редовно наблюдение на целите и приоритетите, определени в новата рамка за социална конвергенция, с участието на социалните партньори и ОГО, за да се идентифицират подходящите политики и мерки за защита на качествен социален модел в нашите държави. Това изисква инвестиции в мерки за справедлив преход, приобщаваща и адекватна социална закрила, здравни и образователни системи, както и справяне със загубата на покупателна способност и нарастващите неравенства между регионите и групите хора, с цел да се избегнат дисбалансите между приоритетите на индустриалната и социалната политика.

8.8. Краткият срок на процеса на европейския семестър оставя ограничени възможности за надлежна консултация с организираното гражданско общество, но е от решаващо значение да се укрепи ролята му. Препоръчително е процесът на консултация да се подобри чрез опростяване на достъпа до информация, подобряване на каналите за комуникация между гражданското общество и съответните вземащи решения лица, интегриране на редовни механизми за обратна информация и установяване на процес на структуриран диалог.

8.9. ЕИСК призовава ЕК да включи в работната програма за 2025 г.: предложеното преразглеждане на Директивата за обществените поръчки, което следва да даде възможност да *„се отдава предпочитание на европейските продукти при обществените поръчки за определени стратегически сектори“* и технологии и за *„модернизиране и опростяване на правилата ни за възлагане на обществени поръчки, по-специално като се мисли за стартиращите предприятия и новаторите в ЕС“* ([1]), като същевременно се взема предвид необходимостта от прозрачност в процеса, зачитане на основните права и социалния диалог. Необходимо е да се преодолеят злоупотребите, които биха могли да възникнат във веригите на подизпълнение.

8.10. Политиката на сближаване е и трябва да остане най-важната дългосрочна инвестиционна политика в ЕС поради съществената си роля за укрепване на социалното, икономическото и териториалното сближаване в Европа. Това може да се постигне чрез гарантиране на основните принципи на политиката на сближаване като многостепенното управление, принципа на партньорство и споделеното управление.

8.11. **Фондовете за сближаване** остават жизненоважни за възходящата икономическа и социална конвергенция. Политиките за сближаване следва да се подкрепят чрез специална генерална дирекция за сближаването и чрез запазване на тяхната идентичност в областта на многостепенното управление, като по този начин се улесни по-доброто използване на техните програми, включително Европейския социален фонд плюс (ЕСФ+), разширени с политически инициативи, финансирани на национално равнище и съфинансирани от частния сектор. Наличието на всеобхватен, координиран и интегриран политически подход на равнището на ЕС е от решаващо значение. Това може да включва бюджет на ЕС, който да отговаря по-добре на социалните изисквания и да се изпълнява чрез реформирания европейски семестър и рамката му за социална конвергенция, в съответствие със стабилна икономическа, социална и финансова политика. Освен това институциите на ЕС следва да направят оценка на необходимостта от постоянен финансов инструмент, който да се основава на опита на програмата SURE, с цел стабилизиране на социалните разходи на държавите членки в случай на външни икономически сътресения, и с който да се подпомагат работниците и предприятията в промишлените сектори, засегнати най-силно от процесите на цифровия и екологичния преход.

Брюксел, 4 декември 2024 г.

Председател
на Европейския икономически и социален комитет
Oliver RÖPKE

([1]) Ursula von der Leyen, Europe's choice. Political Guidelines for the next European Commission 2024-2029 („Изборът на Европа. Политически насоки за следващата Европейска комисия 2024—2029 г.“), стр. 11—12.